

بناام خدا

چالش های تامین مالی تولید از طریق ابزارهای بازار پول

حسین باستان زاد

مهر ۱۴۰۰

فهرست موضوعی:

- ❖ کانال های تامین مالی در اقتصاد ایران
- ❖ نهادهای تامین مالی کننده بازارهای پول و سرمایه
- ❖ اهداف تامین مالی تولید در بازه های مختلف زمانی
- ❖ مزایای تامین مالی زنجیره ارزش
- ❖ طبقه بندی کارکردی ابزارهای تامین مالی تولید
- ❖ پنج تلقی نادرست از نظام تامین مالی تولید در اقتصاد ایران
- ❖ ابزارهای بین المللی تامین مالی زنجیره ارزش (تغییر نام یافته در نظام اعتباری کشور)
- ❖ چالش انطباق نظام اعتباری با ضوابط نظارت احتیاطی
- ❖ عدم وجود مکانیزم های پوشش ریسکهای اعتباری و بازار برای موسسات اعتباری ایران
- ❖ تامین مالی تولید و الگوهای نوین کسب و کار بانکی
- ❖ چالش های تامین مالی در اقتصاد ایران
- ❖ مختصات الگوی پیشنهادی بستر جامع تامین مالی تولید در اقتصاد ایران (مبتنی بر بانکداری تجاری و اختصاصی)
- ❖ الگوی پیشنهادی تامین مالی خرد و متوسط در قالب بستر جامع مبادلات

کانال های تامین مالی در اقتصاد ایران

نهادهای تامین مالی کننده تولید

❖ نهادهای اعتباری بازار پول

❖ بانکها

❖ موسسات مالی-اعتباری

❖ شرکتهای تامین سرمایه

❖ لیزینگها

❖ صندوقهای قرض الحسنه

❖ تعاونیهای اعتبار

❖ صندوق های سرمایه گذاری خطرپذیر و تامین مالی جمعی در قالب

اهداف تامین مالی تولید

❖ اهداف کوتاهمدت تامین مالی تولید:

- ❖ موازنه جریان نقدی
- ❖ تامین سرمایه در گردش (تهیه مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای)
- ❖ تامین اعتبار جهت ورود به بازاریابی در بازارهای جدید
- ❖ مدیریت وجوه از قبل برای نوسانات ادوار کسب و کار کلان

❖ ابزارهای تامین مالی کوتاهمدت نهادی در بازارهای پول:

- ❖ اضافه برداشت مربوط به حساب‌های اشخاص (جهت پوشش هزینه‌های غیرمترقبه و سربار، بازپرداخت و تصفیه اوراق بدهی قابل غیراستمهالی و یا تعهدات سررسید شده)
 - ❖ تامین مالی واسط (تامین مالی موقتی برای پوشش هزینه‌های غیرمترقبه، کسری ناگهانی جریان نقدی و یا تامین هزینه‌های خرید مستغلات و همچنین فعالیت‌های توسعه‌ای یک بنگاه پیش از اخذ وام بلندمدت و یا افزایش سرمایه از محل آورده)
 - ❖ تنزیل کوتاهمدت فاکتورهای تعهدی بازرگانی (تنزیل فاکتورهای معتبر فروش)
 - ❖ تنزیل اسناد مطالبات اشخاص نزد نهادهای اعتباری بازارهای متشکل و یا غیرمتشکل
 - ❖ فروش مطالبات تجاری بیمه شده بین‌المللی بنگاه‌های داخلی از اشخاص غیرمقیم (پس از اعتبارسنجی) به نهادهای اعتباری و بانکها
 - ❖ تنزیل اعتبارات اسنادی کوتاهمدت فروش بنگاه‌های اقتصادی (به خریداران داخلی یا خارجی) نزد موسسات اعتباری
- تذکر: بستر مذکور قابلیت عرضه همزمان محصولات و خدمات اعتباری را برای همه اشخاص و بنگاه‌ها اقتصادی نداشته و برای مبادلات با اندازه‌های کوچک عملاً بسترهای متکی بر بانکداری خرد (وثیقه محور) و یا بانکداری توسعه‌ای (بیمه ریسک‌های اعتباری توسط بخش عمومی) قابل طراحی و استفاده می‌باشند.

اهداف تامین مالی تولید

- ❖ اهداف میان مدت تامین مالی تولید:
- ❖ شروع فعالیت های خدماتی (با اندازه کوچک و متوسط)
- ❖ توسعه فعالیت بخش های تولیدی از طریق سرمایه گذاری بر روی تجهیزات و کالاهای سرمایه ای
- ❖ خرید کالاهای بادوام توسط خانوار

- ❖ ابزارهای تامین مالی متعارف میان مدت:
- ❖ تامین مالی لیزینگ
- ❖ تسهیلات اجاره به شرط تملیک میان مدت
- ❖ تسهیلات تجاری
- ❖ اعتبارات متعدد اسنادی (دیداری و یوزانس)
- ❖ ضمانت نامه های مختلف
- ❖ بروات مدت دار
- ❖ اوراق بهادار سازی دارایی های مالی و غیرمالی

❖ اهداف بلندمدت تامین مالی تولید

- ❖ شکل گیری فعالیتهای اقتصادی
- ❖ توسعه فعالیتهای اقتصادی
- ❖ ساخت زیرساختها (نیروگاه، پالایشگاه، سد، راه، ارتباطات، ...)
- ❖ خرید تجهیزات و ساختمان (هواپیما، لوکوموتیو، مستغلات، ...)

❖ ابزارهای تامین مالی بلندمدت تولید:

- ❖ تسهیلات سرمایه گذاری
- ❖ اعتبارات فاینانس
- ❖ بیع متقابل
- ❖ تسهیلات اجاره به شرط تملیک بلندمدت
- ❖ تسهیلات ساخت
- ❖ ریفاینانس
- ❖ تامین مالی هیبرید

طبقه بندی کارکردی ابزارهای تامین مالی تولید

ابزارهای تامین مالی فرآیند تولید

ابزارهای تامین مالی دریافتی و مطالبات

ابزارهای تامین مالی دارایی‌های فیزیکی قابل توثیق

ابزارهای مالی کاهش ریسک

ابزارهای ارتقاء مالی

توسعه
ظرفیت
تولید

سطوح مختلف استفاده از ابزارهای تامین مالی تولید

استراتژیک

- تملیک
- سرمایه گذاری برای ساخت
- سرمایه گذاری در پورتفوی

تاکتیکی

- تهیه تجهیزات و ماشین آلات
- توزیع ریسکهای عرضه
- توزیع ریسک برابری اسعار

عملیاتی

- تامین سرمایه در گردش
- فروش اسناد
- تنزیل اسناد
- تامین مالی موجودی
- تامین مالی درخواست های خرید مواد اولیه

پنج تلقی نادرست از نظام تامین مالی تولید در اقتصاد ایران

ابزارهای تامین مالی زنجیره ارزش تولید

❖ الگوهای هشت گانه فوق عملاً بر اساس خصوصیات شدت پشتوانه حقوقی، درجه سختی استفاده، پیچیدگی فرآیند انطباق با مقررات سلامت مالی و همچنین متعهد و اندازه ریسک اعتباری قابل طبقه‌بندی می‌باشند:

❖ Overdraft

❖ Bridge finance

❖ Factoring & reverse factoring

❖ Forfaiting

❖ Receivables discounting

❖ Loan against receivables

❖ Distributor finance & Loan against inventory

❖ Pre-shipment finance

Hire purchase agreement

Business loans

Finance lease

چالش انطباق عملیات اعتباری با مقررات نظارت احتیاطی

الف- طبقه‌بندی سبد اعتباری تامین مالی زنجیره ارزش بر اساس مقررات نظارت احتیاطی:

❖ ضوابط ناظر بر طبقه‌بندی ارزی/ریالی (مقیم/غیرمقیم) تسهیلات نقدی و تعهدی

❖ ضوابط ناظر بر طبقه‌بندی تسهیلات بر حسب رشته صنعت مدت و دوره سررسید (احیایی/استمهالی)

❖ عدم تقارن ترکیب تسهیلات بر اساس رتبه اعتباری با ترکیب وثایق ضوابط ناظر بر تسهیلات کلان

❖ عدم انطباق وضعیت باز ارزی بر حسب مقیم/غیرمقیم ضوابط ناظر بر ذینفع واحد

ب- محاسبه شکاف دیرش طبقه‌بندی‌های مربوط به ابزارهای مذکور

ج- پوشش بیمه اعتباری

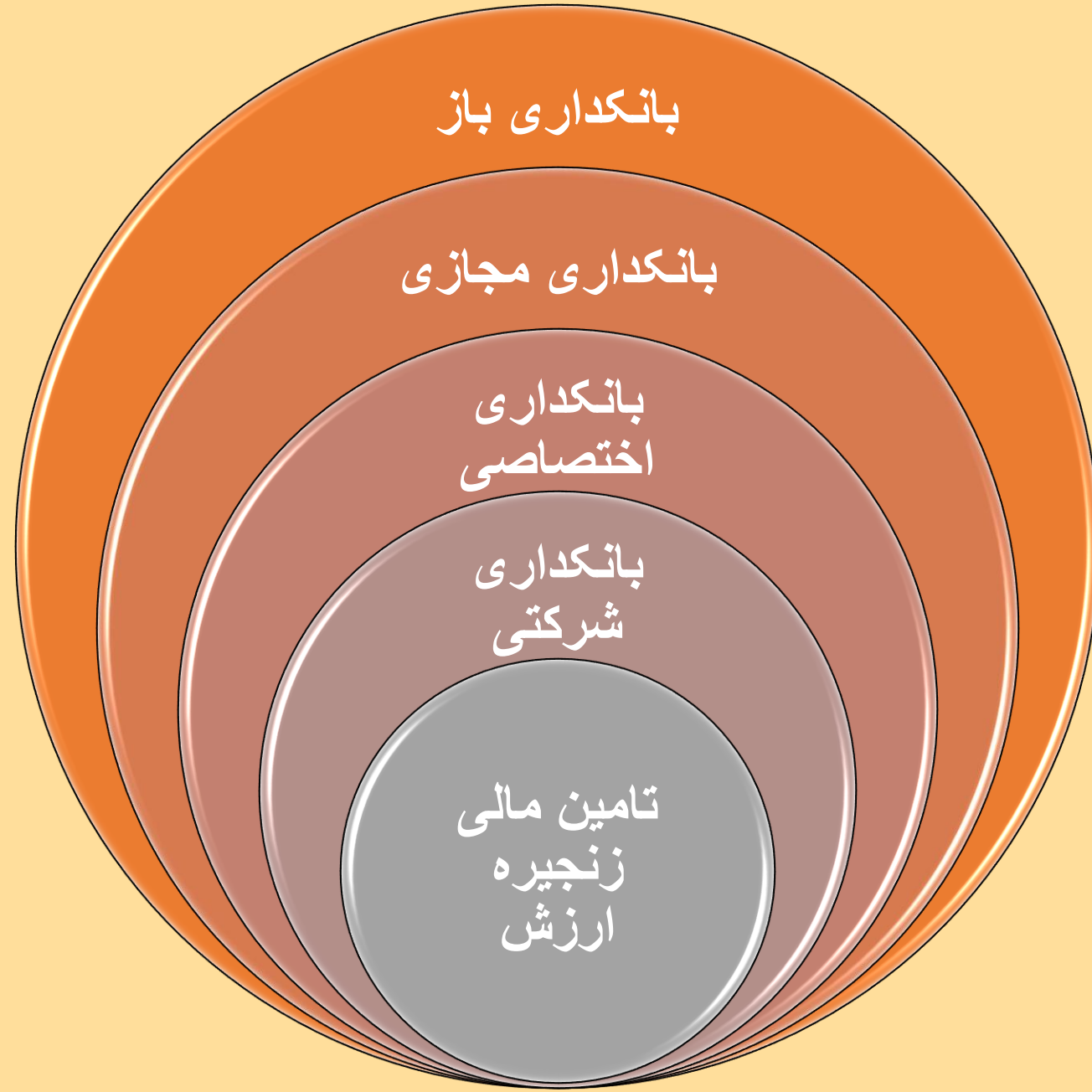
د- عدم امکان مبادله حجمی ابزارهای اعتباری تامین مالی زنجیره ارزش (دارای رتبه های مختلف اعتباری)

در بازار ثانویه پول

عدم وجود مکانیزم های پوشش ریسکهای اعتباری و بازار برای موسسات اعتباری ایران

عدم انطباق محصولات اعتباری با الگوهای نوین کسب و کار بانکی

چالش های تامین مالی در اقتصاد ایران

قیمت تمام شده بالای تسهیلات اعتباری و انتخاب معکوس و عدم توسعه الگوهای بانکداری کم هزینه (بانکداری مجازی، باز)

اثرات ریسکهای سیستماتیک کلان بر سهم نزولی محصولات اعتباری در ترکیب دارایی های موسسات اعتباری

اثرات ریسکهای سیستماتیک کلان بر سهم تسهیلات غیرجاری و احیای موسسات اعتباری

پدیده ازدحام و تسهیلات تکلیفی

فقدان وجود بازار ثانویه پول و تسهیلات

عدم رتبه بندی اشخاص، بنگاهها، موسسات اعتباری و محصولات اعتباری

چالش های تامین مالی در اقتصاد ایران

تمرکز شبکه اعتباری کشور در جذب سپرده (6۴ درصد)

اندازه پایین سرمایه پایه یک (1.5 میلیارد دلار)

ضوابط نظارتی ناظر بر تسهیلات کلان (5 و 10 درصد)

عدم عرضه بسته های محصولات متنوع اعتباری و Commit

گسست در زنجیره اعطای محصولات اعتباری به اشخاص و بنگاه ها

الگوهای کسب و کار سنتی بانکی و عدم تفکیک بانکداری تجاری از خرد (شعب و نهاد اعتباری)

تحریم و عدم دسترسی به شبکه های پرداخت، تسویه، منابع بازارهای پول-سرمایه-نهادهای مالی بین المللی و نیز دارایی های خارجی

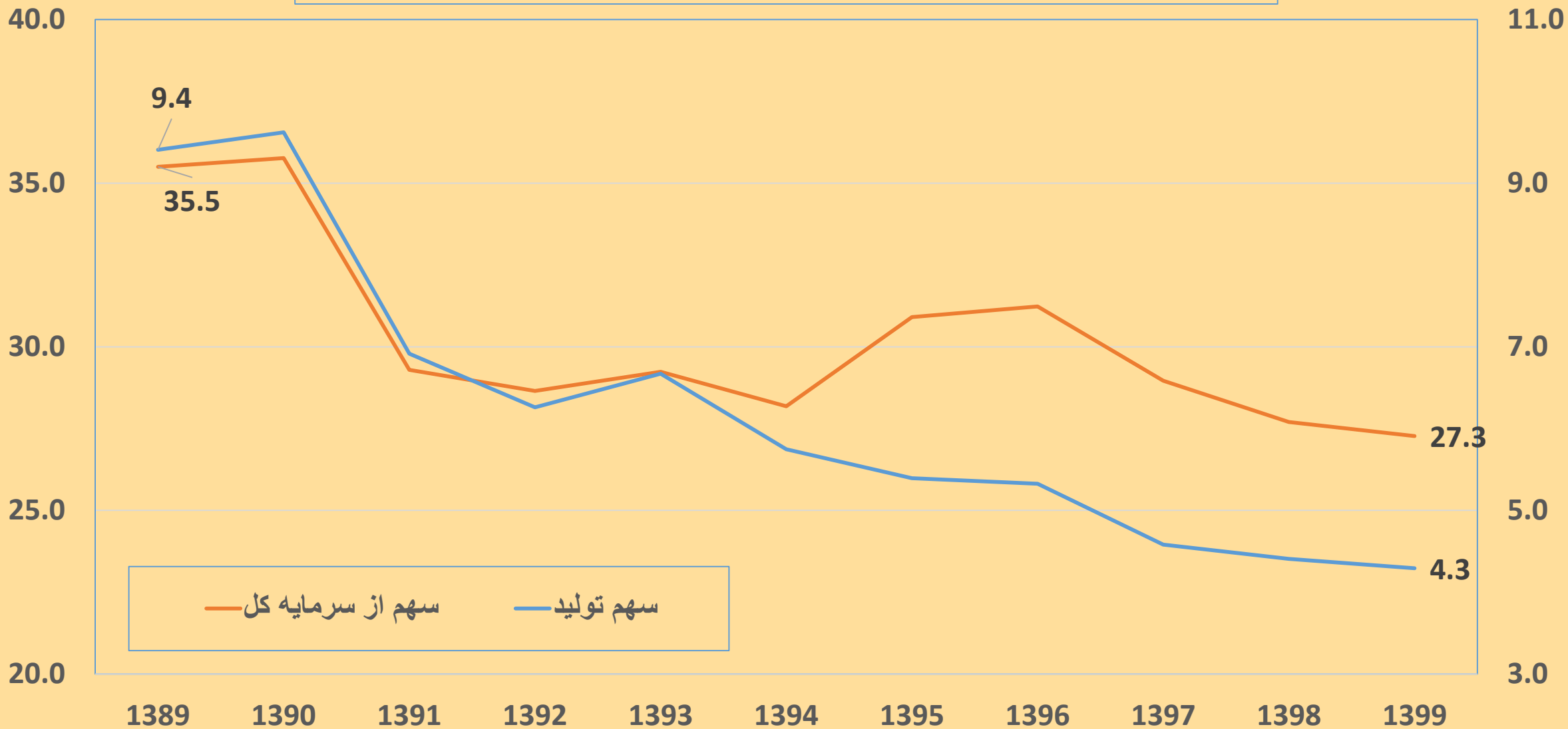
عملکرد تاریخی تامین مالی خارجی در بازار پول ایران

سال	اعتبارات کوتاه مدت ریفاینانس	یوزانس چرخشی	اعتبارات بلندمدت فاینانس	فاینانس خودگردان	بیع متقابل	کل
۱۳۷۹-۸۹	۳۱	۱۹	۳۲	۱۱	۳۶	۱۲۹

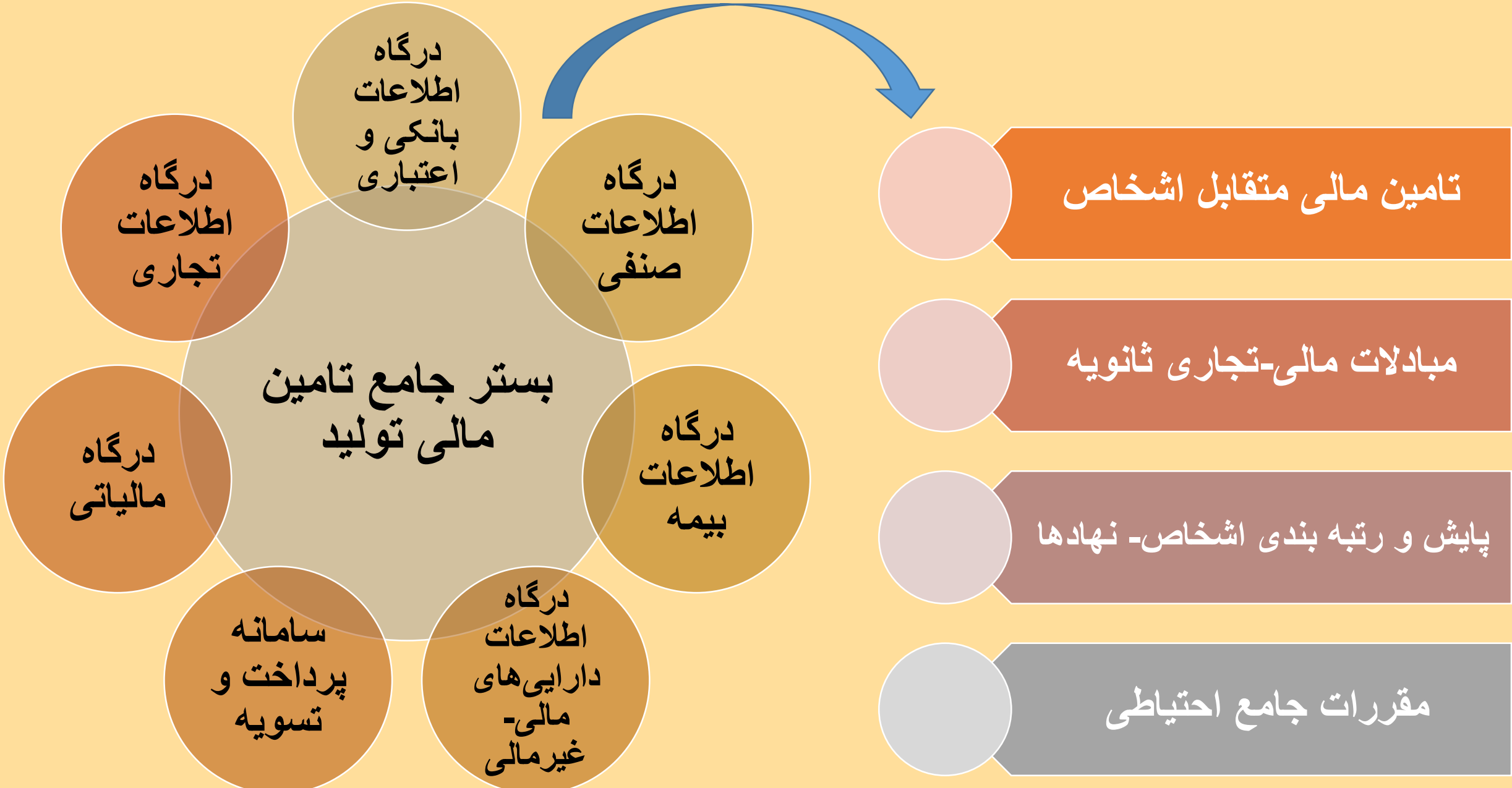
صندوق توسعه ملی ۱۳۹۰-۹۹	قرارداد عاملیت ارزی	طرح پذیرش شده	طرح های مورد تخصیص	طرح مورد گشایش اعتبار	طرح های پرداخت قطعی
تعداد طرح		۳۱۸	۳۱۵	۳۱۳	۳۰۷
مبلغ/ میلیارد دلار	۱۱۶	۳۴	۳۳,۶	۳۰,۲	۲۱,۸

صندوق توسعه ملی ۱۳۹۰-۹۹	سپرده گذاری ارزی نزد شعب بانکها	طرح های تامین مالی شده
تعداد طرح		۴۶
مبلغ/ میلیارد دلار	۷,۲	۵,۵

سهم سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات از تولید ناخالص داخلی و کل سرمایه‌گذاری

بستر جامع پیشنهادی تامین مالی تولید در اقتصاد ایران (مبتنی بر تفکیک بانکداری خرد از تجاری)

الگوی پیشنهادی تامین مالی خرد و متوسط در قالب بستر جامع مبادلات

کشاورزی

- تشکیل بازار متشکل سلف محصولات زراعی و دامی با قابلیت توثیق، تنزیل، مبادلات ثانویه اسناد خرید
- الزام تامین مالی زنجیره ارزش مشروط به بیمه محصولات (قابلیت توثیق) و ضمانت صنفی
- تامین مالی اسناد الکترونیکی خرید (تجهیزات و مواد اولیه) توسط تعاونی های اعتباری زراعی و دامی و بانک کشاورزی در بستر جامع مبادلاتی با ضمانت اعضای صنف

خدمات

- تقویت تعاونی های اعتبار صنفی جهت تامین مالی زنجیره ارزش (اجاره، خرید تجهیزات و تامین سرمایه در گردش) مشاغل خدماتی خرد با توثیق اعضاء.
- پایش مستمر فعالیتهای اعتباری، مالیاتی، صنفی، مالی (دارایی های مالی و غیرمالی) شاغلین خدمات خرد توسط ذینفعان در بستر جامع مبادلات.
- تامین مالی مشاغل خدماتی بزرگ به ابزارهای متعارف بازارهای پول و سرمایه

صنعت و معدن

- تامین مالی فاکتورهای الکترونیکی خرید تجهیزات و مواد اولیه صنایع کوچک توسط تعاونی های اعتبار صنفی با توثیق محصولات در بورس کالا و یا ضمانت صنفی
- پایش مستمر فعالیتهای اعتباری، مالیاتی، صنفی، مالی (دارایی های مالی و غیرمالی) شاغلین صنایع خرد توسط ذینفعان در بستر جامع مبادلات.

راهبردهای پیشنهادی برای اصلاح عملیات اعتباری

❖ ادغام و افزایش سرمایه پایه یک موسسات اعتباری و بانکها

❖ تمرکز فعالیت موسسات اعتباری ذیل اصل ۴۴ بر الگوهای کسب و کار نوین بانکی

❖ انتقال عملیات اعتباری خرد به موسسات یا شعب اختصاصی

❖ طراحی دو بستر جامع اعتباری برای بانکداری شرکتی و خرد (ذات پرسیک و ضعف توثیق فعالیت‌های اقتصادی خرد)

❖ تشکیل بازار ثانویه پول و محصولات اعتباری

❖ تدوین و تصویب قانون صیانت از اطلاعات و حریم شخصی اشخاص

❖ تشکیل بستر جامع رتبه‌بندی اعتباری نهادها و اشخاص

❖ ارتقاء ضوابط سلامت مالی و نظارت احتیاطی موسسات اعتباری داخلی متناظر با استانداردهای

بین‌المللی برای برقراری روابط مجدد کارگزاری بانکی با بازارهای پولی بین‌المللی برای شرایط

پساتحریم

با تشکر